

DERS: EĞİTİM YÖNETİMİ

Dersin verildiği Fakülte:	EĞitim Bilimleri Fakültesi
Bölüm:	Rehberlik ve Psikolojik Danışma
ÖĐretim Üyesi:	Doç.Dr. Şakir ÇINKIR
İletişim:	scinkir@gmail.com

6.Hafta: EĞİTİM SİSTEMİNİ YAŞATAN ERK

Sunu Akışı

1. Hazırlık Soruları
2. Eğitim Sistemini Yaşatan Erk
3. Devlet Ve Eğitim Yönetimi
4. Siyasal Erk
5. Milli Eğitimin Yasal İlkeleri
6. Demokrasi ve Eğitim
7. Laiklik
8. Yönetmel Egemenlik
 - 8.1.Yönetmel Erk Türleri
 - 8.2. Yönetmel Yetke
 - 8.3. Yönetmel Sorumluluk
9. Özet

HAZIRLIK SORULARI

- Devletle eğitim sisteminin ilişkisi nedir?
- Siyasal erk ve siyasal erkin eğitim sistemi ile ilişkisi nedir?
- Eğitim sisteminin yasal dayanakları nelerdir?
- Eğitim sisteminin yasal ilkeleri nelerdir?
- Eğitim sistemi ile demokrasinin ilişkisi var mıdır?
- Özgürlükçü, çoğulcu demokrasi nedir?
- Laiklik nedir; demokrasi için laiklik neden gereklidir?

EĞİTİM SİSTEMİNİ YAŞATAN ERK

Devletler eğitimin gücünden yararlanmak için eğitim sistemlerini kurarak eğitimi kendi siyasal erk alanlarına çekmişlerdir.

- *Tarihin son yüzyıllarında da olsa her devlet, kendi ideolojisine göre eğitim sisteminden yararlanmaya başlamıştır.*

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, ulusu laik, demokratik, sosyal hukuk devlet ilkelerine göre yönetmeyi güvence altına almış; böylece yurttaşların eğitim haklarını kullanabilmelerine olanak hazırlamıştır.

- *Yurttaşların eğitiminden devleti oluşturan cumhurbaşkanlığı, yasama, yargılama ve yürütme erkleri birlikte sorumludur.*
- *Bununla birlikte eğitim sistemini kurma, yaşatma ve etkili işletme, yürütme erkini elinde bulunduran siyasal erkin (hükümetin), görevidir.*

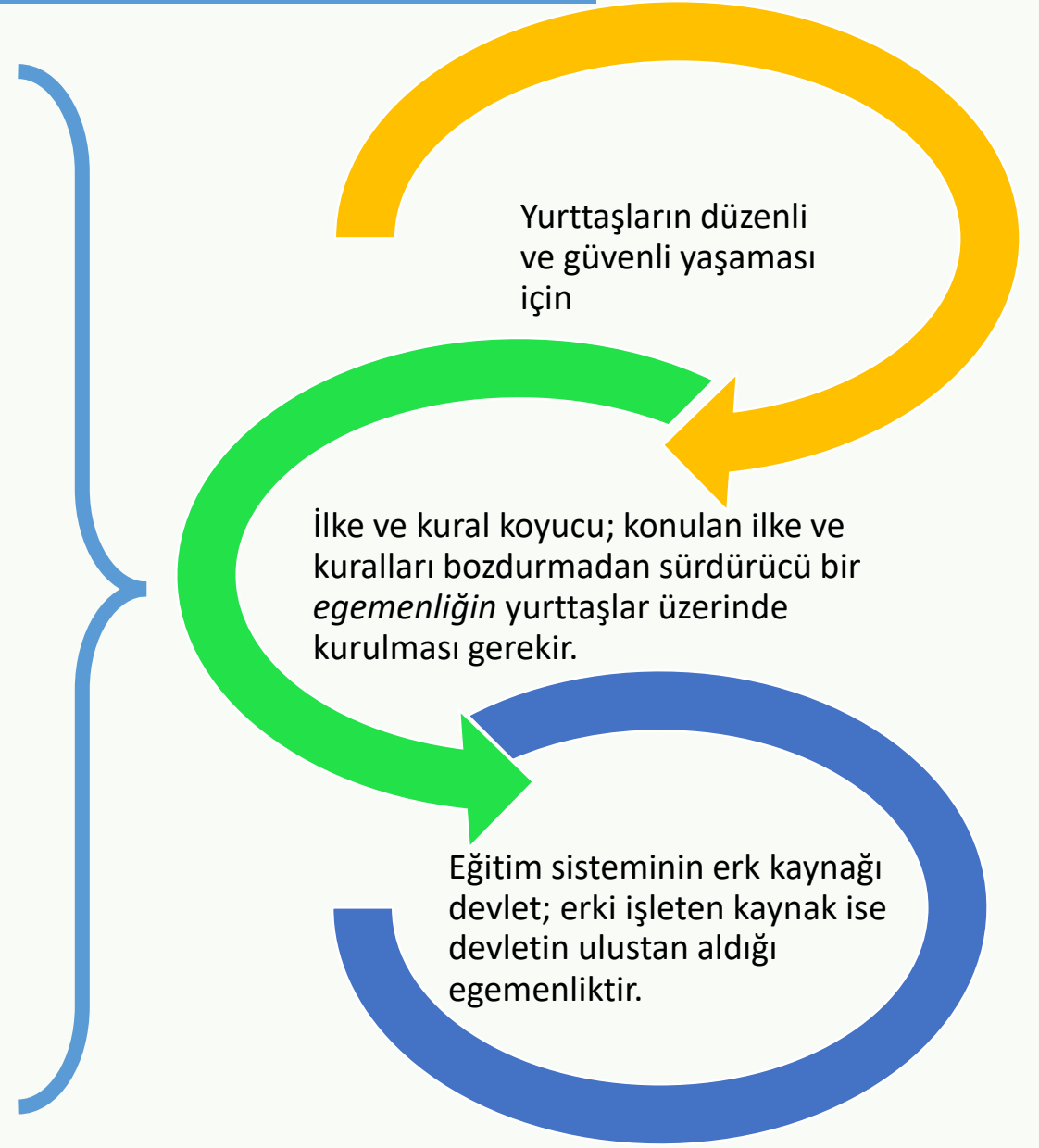
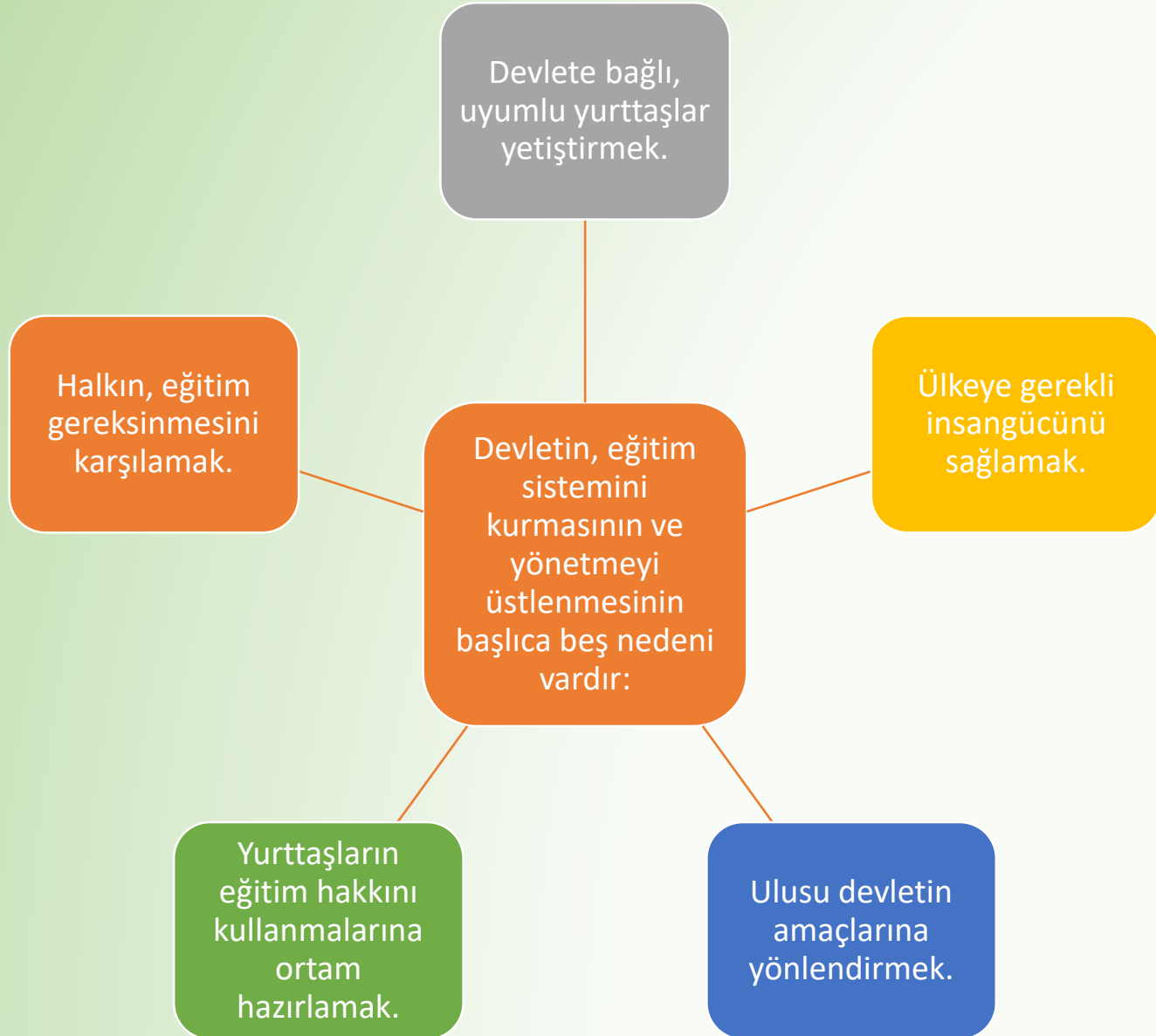
Eğitim sisteminde çalışmak isteyen bir kişi, daha sisteme girerken eğitim örgütünü yöneten yönetsel erkin egemenliğine girmeyi kabul eder ve girdikten sonra da ruhsal, yasal ve toplumsal sözleşmeyle yönetsel erkin kendine verdiği görevi yapmayı yüklenir.

Yasalarla eğitim sisteminin en üst makamına verilen yetke, eğitim örgütünün etkili çalışmasını sağlamak üzere, en alt birimine kadar göçerilir. göçerilen bu yetke her birimde yönetsel yetkiye dönüşür.

- *Yetkiye donatılan makam, buna karşılık görevini, nicelikli ve nitelikli çalışma sorumluluğunu yüklenir.*

Yönetsel erkin işlevi, eğitim örgütünü içsel ve dışsal etkililiğe kavuşturmadır. Etkili olan bir örgüt, yararlıdır, verimlidir, sağlıklıdır ve diriktir.

DEVLET VE EĞİTİM YÖNETİMİ

DEVLET VE EĞİTİM YÖNETİMİ

Siyasal Erk

İnsanın en büyüğü, en yüksek verdeyken, alçak gönüllü olan: kudret (erk) sahibiyken, başıslayan ve güçlü olduğu zaman adaletle davranandır. Hazreti ALİ

"Egemenlik kayıtsız ve şartsız Ulus'undur" Anayasal ilkesi, devlet erkinin kaynağıdır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na (md. 6) göre, devleti yöneten bu erk, *cumhurbaşkanlığı, yasama, yargılama ve yürütme* birimleri arasında dengeli olarak paylaşılmıştır. *Siyasal erk*, (political power, iktidar), devletin yürütme erkini kullanır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na göre, Devlet'in *yürütme erki*, genel seçimle gelen siyasi parti ya da partilerin elde ettiği *siyasal erkin* kurduğu hükümet tarafından kullanılır. Hükümet, başbakan ve bakanlardan oluşan bakanlar kuruludur. Eğitim sisteminin yasama ve yargılamayı ilgilendiren işlerinin dışındaki tüm hizmetleri hükümetçe yürütülür; dolayısıyla hükümeti kuran siyasi erkin siyasi ve eğitim felsefesi eğitimi sistemini etkisi altında bulundurur.

Her siyasi partinin eğitim görüşü, doğal olarak birbirinden farklıdır. Bir siyasi parti, siyasi erki elde ettiğinde, bu görüşünü uygulamaya koyup eğitim işlerini yürütmek ister. Anayasa ve yasalara uygun olmak koşulu ile her hükümetin, eğitim sistemini, kendi eğitim görüşü doğrultusunda yönetmesi hakkıdır. Siyasi erk, programını uygularken, Anayasa'nın ve yasaların dışına çıktığında ya da programını kendi partisinin üyelerine yarar sağlayacak biçimde yanlış uyguladığında, yasallığını yitirir; *partizan* olur.

Eğitim sisteminde uyulması zorunlu olan yasal belgeler, başta Anayasa, olmak üzere eğitime ilişkin yasalar, yasa gücündeki kararnamelerdir. Bunlardan başka hukukun genel ilkeleri de zorunlu yasal dayanak sayılır. Eğitim sisteminin düzenli yürütülmesi için yasalara dayalı olarak hükümetçe tüzük ve yönetmelikler de çıkartılır. Ayrıca eğitim sisteminin işgörenlerinin davranışlarını etkileyen eğitsel gelenekler ve törel ilkeler de vardır.

DEVLET VE EĞİTİM YÖNETİMİ

Milli Eğitim Temel Kanununun eğitim sistemini düzenleyen ilkeler şu şekildedir:

Milli Eğitimin Yasal İlkeleri

- 1.Genellik ve eşitlik.** Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümre veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.
- 2.Ferdin ve toplumun ihtiyaçları.** Milli eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.
- 3.Yöneltilme.** Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilir.
- 4.Eğitim hakkı.** Temeleğitim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır.
- 5.Fırsat ve imkân eşitliği.** Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır.
- 6.Süreklilik.** Fertlerin genel ve mesleki eğitimlerinin hayat boyunca devam etmesi esastır.
- 7.Atatürk inkılâpları ve Türk milliyetçiliği.** Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılâpları ve Anayasa'nın başlangıcında ifadesini bulmuş olan Türk milliyetçiliği temel olarak alınır.

DEVLET VE EĞİTİM YÖNETİMİ

Milli Eğitimin Yasal İlkeleri

7. Atatürk inkılâpları ve Türk milliyetçiliği.

Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılâpları ve Anayasa'nın başlangıcında ifadesini bulmuş olan Türk milliyetçiliği temel olarak alınır.

8. Demokrasi eğitimi.

Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla, sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak, eğitim kurumlarında Anayasa'da ifadesini bulan Türk Milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karıştırılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.

9. Laiklik.

Türk eğitiminde laiklik esastır.

10. Bilimsellik.

Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyla ders araç gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir.

11. Planlılık.

Milli eğitimin gelişmesi iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim insangücü istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir.

12. Karma eğitim.

Okullarda kız ve erkek karma eğitim yapılması esastır.

13. Okul ile ailenin işbirliği.

Eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak için okul ile aile arasında işbirliği sağlanır.

14. Her yerde eğitim.

Milli eğitimin amaçları yalnız resmi ve özel kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır.

DEVLET VE EĞİTİM YÖNETİMİ

Demokrasi ve Eğitim

Demokrasi, en yalın tanımı ile, halk tarafından, halk için, halkın yönetimidir.

Demokrasi, eleştirilemeyecek, sorgulanamayacak bir yönetim değildir.

- Demokrasi, ülkenin bağımsızlığının üstünde bir değer değildir. Demokrasi uğruna bağımsızlıktan vazgeçilemez.

Demokrasi, temel hak ve özgürlükleri, laiklik, bağımsızlık, ulusal birlik, ülke bölünmezliği gibi zorlu savaş ve savaşlarla elde edilmiş kazanımları oy çokluğu ile kaldırmak değildir.

- Demokrasi, siyasal erki eline geçirenlerin yola getirilmesi için asla biricik siyasal koşul değildir.

Demokrasi, bilime ve demokrasiye aykırı görüşleri olan kişi ya da kümelerle uzlaşmak, anlaşmak değildir.

- Demokrasi, yanlışlığı, çirkinliği, kötülüğü görmezden gelmek ya da bunlara katlanmak değildir.

Demokrasi, ulusun egemenliğini göçerdiği temsilcilerinin, siyasal erki kendi çıkarları için kullandığı, suç işlediklerinde dokunulmadığı bir yönetim biçimi değildir.

- Demokrasi, ulusal gelirin büyük kesiminin bazı ellerde toplanmasına yardım eden bir düzen değildir.

Demokrasi, halkın kendine gösterilen kişileri seçmek zorunda bırakıldığı bir yönetim biçimi değildir.

- Demokrasi, siyasal erki eline geçirenlerin, halkı dilediği gibi yönetmesi değildir.

Demokrasi, çoğunluğun azınlık üzerinde gaddarca tiranlık (despot) kurması değildir.

- Demokrasi, bazı kişilere, ailelere, din ya da tarikat üyelerine, toplumsal katmanlara ayrıcalıklı hak ve özgürlük tanıyan, ilkesiz, kuralsız bir düzen değildir.

Demokrasi, insanların inançlarını, siyasal erki eline geçirmek isteyenlerin ve eline geçirenlerin çıkarlarına araç yapmak değildir.

- Demokrasi, demokrasiyi yıkmak, ortadan kaldırmak ya da niteliğini değiştirmek, bozmak isteyenlere karşı savunmasız değildir.

Demokrasi mutlaka iyi bir hükümet sağlamaz, yalnızca bazı kötülükleri önleyebilir.

Cumhuriyet ile demokrasi eş anlamlı değildir. Her cumhuriyet demokratik değildir. Bazı cumhuriyetlerin içeriği, dinci, ırkçı, yetkeci, baskıcı olabilir.

Her demokrasi de, cumhuriyet değildir. Bazı ülkelerde devletin adı krallıktır; ama yönetimin içeriği demokratiktir.

DEVLET VE EĞİTİM YÖNETİMİ

Laiklik

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na ve Anayasa Mahkemesinin Kararına göre *laiklik*:

Laiklik, özgürlükçü, çoğulcu demokrasinin ön koşuludur; bir din ya da inanç değil, bir yönetim ilkesidir. Laiklik olmadığında, özgürlükçü, çoğulcu demokrasi de olamaz. Bu yüzden laiklik, demokratik eğitim için de ön koşuldur.

Dinin devlet işlerine egemen olmasının engellenmesini;

Yurttaşların inançları arasında ayırım yapılmamasını

Yurttaşlara inançlarının gerektirdiklerini uygulamada özgürlük tanınmasını;

Kamu düzenini bozan ve etkileyen, yurttaşların güvenim sarsan ve yararlarını kısıtlayan dinsel eylemlerin sınırlandırılmasını;

Devletin kamu düzenini ve haklarını engelleyen dinsel hak ve özgürlük üzerinde yetkisini kullanmasını içermektedir

YÖNETSEL EGEMENLİK

Yönetmel Erk

Yönetmel erk,

Örgütün amaçlarını gerçekleştirmek için yönetmelce işgörenler üzerinde kurulan *soyut yaptırım gücüdür.*

Etkileme süreci başladığında, etkilenen kişi, etkileyenin erkinin *bilincine* varır ve bu erkin sürekli kendi üstünde bulunduğunu *sezer.*

Eğitim işgörenini, istenilenden başka türlü yapamayacağı biçimde bir işi yapmaya *inandırmaktır.*

Erk gereksinmesi, temel güdülerimizden sayılır. *Erk arama*, insanın kendini aşağılama duygusunun *ödünlenmesi* (compensation) olarak da yorumlanır. Bu yoruma göre, aşağılık karmaşasından kurtulmanın ya da bunu yenmenin bir yolu da, başkalarının üzerinde erk kurmaktır.

Örgütün toplumsal, kültürel ve hukuksal yapılaşma uygun bir olgudur, örgüte özgüdür ve yasaldır.

Eğitim sisteminde *erke gereklilik* örgütsel etkililiği sağlamada daha çok çaba harcamaya yönelmek içindir. Yönetmel erk, *kişiyeye özgüdür*, makama özgü değildir; yönetmenin makamı, erkin kullanılmasına izin veren bir *araçtır*. Yönetmen, yönetmel erkini, *kişilik özelliklerine* ve *yönetim yeterliğine* dayanarak kullanır.

Genellikle insanın *erke uyum* göstermesinin üç yolu vardır:

Özümseme. Kimi insan, erkin istediklerini içine sindirerek uyum sağlar.

Özdeşleşme. Kimi insan, yönetmel erki kullanan kişinin isteklerini kendi isteklerine dönüştürerek uyum sağlar.

Uyuşum. Kimi insan da başka bir çıkar yol bulamadığında, yönetmel erke boyun eğerek uyum sağlar.

Erk, yönetmel anlamda, bir insanın bir başkasını *etkileme* yeterliğidir.

YÖNETSEL EGEMENLİK

Yönetmel Erk Türleri

Yönetmenin, gerektiğinde kullanabileceği birçok yönetmel erk vardır. Bunların en önemlileri şu şekilde kısaca açıklanmıştır:

Yasal erk

Yönetmene yasal belgelerle verilmiş yönetme hakkıdır. Yönetme hakkının içeriği, örgütün görevlerini yapma ve yaptırmasıdır.

Makam erki

Bir makamda bulunmasından dolayı yönetmenin astlarını etkileme gücüne, *makam erki* denir. Yönetmen, yasal erki elinden alınsa bile, makamında oturduğu sürece, yönetmel erkinin bir kesimini kullanabilir.

Ödül erki

Ödül, parasal olabildiği gibi asta yapılan ödemeyi artıracak öteki olanaklar da olabilir.

Ceza erki

Astları korkutma, zarara uğratma, onlara gözdağı verme yetkisi, yönetmene ceza erki kazandırır.

Bilinti erki

Astların gereksindiği, değerli ve yaşamsal gördüğü bilintileri elinde tutan ya da bu bilintileri sağlama yollarının başında bulunan yönetmen, yönetmel erk elde eder.

Kaynak erki

Örgütün kaynaklarını kullanma ve dağıtma hakkını elinde bulunduran yönetmen, yönetmel erk kazanır.

Geleceği denetleme erki

Yönetmen, işgörenlerin yükselme, görev değiştirme, örgütten çıkartma gibi geleceklerine ilişkin karar verme hakkını elinde tutuyorsa erk kazanır.

Ortaklık erki

Takım üyelerinin yönetmel erklerini birleştirme isteklerinden doğar. Ortaklık erki, *takım çalışmasının* özüdür; bir *toplumsal yaptırım* yeterliğine dönüşür; örgütün amaçlarına ulaşmayı kolaylaştırır; ve yönetmel erkinin bir kişide toplanmasını önler.

YÖNETSEL EGEMENLİK

Yönetmel Yetke

Yetke,

- İnsana, yeterliğine dayalı olarak, yasal belgelerle verilen bir işi yapma hakkıdır.
- *Yetke*, verildiği makamın yasal amaçları ve işlevleri ile *sınırlıdır* ve bu sınır çerçevesinde yönetmene yönetme *özgürlüğü* verir.

Yönetmel yetke,

- Yasalarla örgütün *en üst makamına* verilen *yönetme hakkıdır*. Yönetmel yetke, ancak ve ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce kabul edilen yasalarla verilir ve yasalarla alınır. Yasalar, Milli Eğitim Sistemini yönetme hakkını Bakana vermiştir.
- Yönetmel yetkenin yönetmel erkten farkı, erkin soyut ve *yönetmene özgü* olması, yetkenin somut ve *makama özgü* olmasıdır.
- Yönetmel yetke, önceden belirlenmiş amaçları gerçekleştirecek görevleri, işgörenlere yaptırma hakkını da içerir.

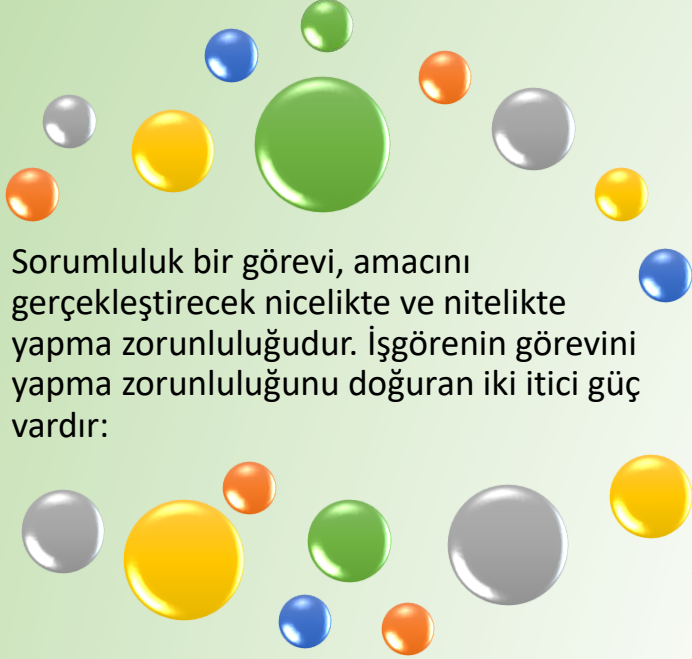
Lider kim olursa olsun, önce halkın güvenini kazanmak zorundadır. Milletın güvenini kazanarak onun kalbine girmek ise verdiği sözü tutmakla, söylediklerini yerine getirmekle mümkün olur. Bu önemli nokta bir an olsun hatırdan çıkarılmamalı.

İnsanlar az konuşmalı, çok iş yapmalı. Yapılamayacak şeyleri söylememeli ve söyleneni de ne pahasına olursa olsun yerine getirmelidir.

ATATÜRK (Aktaran, Erinç, 2005)

YÖNETSEL EGEMENLİK

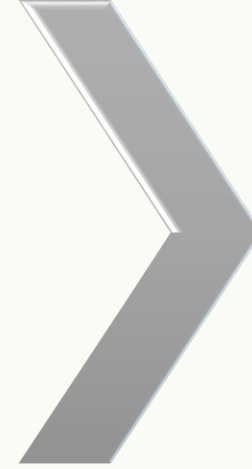
Yönetsel Sorumluluk

Sorumluluk bir görevi, amacını gerçekleştirecek nicelikte ve nitelikte yapma zorunluluğudur. İşgörenin görevini yapma zorunluluğunu doğuran iki itici güç vardır:

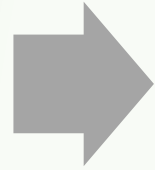

Bunlardan birincisi, kişinin içinden gelen güç olan *vicdanıdır*, ikincisi ise kişinin dışından gelen *yönetsel erktir*.

Bu iki itici güç iki tür sorumluluk ortaya çıkarır. Bunlar, sorumluluk alma ve sorumlu olmadır.

Sorumluluk alma, bir işi en iyi biçimde yapmayı kişisel olarak yüklenmedir ve kişiye özgüdür. Bu tür sorumlulukta, hiç kimseye hesap vermek zorunda olmasak bile, kendi vicdanımıza hesap vermek zorunluluğunu duyarız.

Sorumlu olma ise, görevimizi gereken nitelikte ve nicelikte yapıp yapmadığımızın hesabını üst yönetime vermemizdir. Sorumlu olma, kendimize karşı değil, üst makama karşıdır. Eğitim sisteminde sorumluluğu göreve başlarken kabul etmiş sayılırız.

Sonul sorumluluk en üst makamındır. Bir makamın sorumluluğu, bu makama bağlı ast makamların sorumluluğunun toplamıdır. Bakan'ın sorumluluğu, eğitim sistemini oluşturan tüm makamların toplam sorumluluğuna eşittir.

ÖZET

Devletler geç de olsa eğitimin gücünü fark etmişler; hem kendilerini yaşatmak için hem de yurttaşların eğitim gereksinmelerini karşılamak için eğitim sistemim kurmuşlar.

Tanzimat'la birlikte çoğalmaya başlayan rüştiyelere öğretmen yetiştirmek için 1848'de Rüştîye Öğretmen Okulu açıldı. Ardından, 1868'de Sübyan Öğretmen Okulu açıldı; 1874'te öğretmen okuluna idadiye öğretmen yetiştiren bölüm eklenerek yüksek öğretmen okulu kurmaya adım atıldı.

Eğitim sistemine erk kazandıran yasal dayanaklar, Anayasa'dan başka, Milli Eğitim Temel Kanunu ve Yükseköğretim Kanunu'dur. Bunların dışında eğitim sistemini dolaysız ve dolaylı ilgilendiren daha birçok yasa vardır.

Anayasa'ya göre Türkiye Cumhuriyeti demokratik, laik, sosyal hukuk devletidir. Bu devlet biçimi insanlığın insanca yaşayabilmek için ulaşabildiği en son yönetim biçimidir. Demokrasi, demokratik, laik, sosyal hukuk devletine ve evrensel insan haklarına uygun uygulandığında özgürlükçü olur; bunları uygularken çoğunluğun yanı sıra azınlığın haklarını da koruduğunda çoğulcu olur.

Laiklik, çoğulcu demokrasinin olmazsa olmaz koşuludur. Her insanın dinini ve inancını özgürce seçmesi; devletin işlerine dinsel kuralların karıştırılmaması; ve devletin din işlerine karışmaması laikliğin vazgeçilmez ilkeleridir. Eğitim sisteminin bu ilkelere uygun çalışması zorunludur.

ÖZET

Bir örgüt yasalara uygun olarak kurulduğunda doğal olarak yasaların verdiği yönetsel erkle donatılmış olur. İnsan bir örgütte çalışmaya başladığında kendine verilen görevi yapmak için ruhsal sözleşmeye girer. Eğitim işgöreni birlikte çalıştığı işgörenlerin oluşturduğu ilke ve kurallara, değerlere uygun davrandığında da toplumsal sözleşme yapmış olur.

Ruhsal, yasal ve toplumsal sözleşmeler eğitim işgörenini örgütün yönetsel egemenliği altına sokar. Örgütün yönetsel egemenliğini benimseyen işgören örgütün yönetmenin yönetsel erkini de kabul eder.

Örgütün yönetmeni yönetsel erkini güçlendirmek için, makam erkini, uzmanlık erkini ve kişisel erkini oluşturan öğeleri yeri geldiğinde kullanır.

Yasama erkinin (TBMM) yasalarla bir makama verdiği yapma ve yaptırma hakkına yönetsel yetke denir. Yetke, örgütün en üst makamında oturan kişi eliyle kullanılır. Yasalar eğitim sistemini yönetme yetkesini Milli Eğitim Bakanlığı Makamına vermiştir ve bu yetke bakan eliyle kullanılır.

Yetke, eğitim sisteminin en alt örgütüne göçerilmedikçe eğitim sistemi etkili çalışmaz. Ast makamlara kadar göçerilen yetkeye yönetsel yetki denir. Yetkilendirilmiş bir makamda oturan yönetmen, görevini istenen nicelikte ve nitelikte yapmaktan sorumludur ve bunun hesabını üst makamlara vermekle yükümlüdür.